

ОЦІНКА СТАНУ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ю.В. Трофим'як, О.Р. Дмитроца, С.Є. Швайко, О.А. Журавльов

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

Проведено порівняльний аналіз експрес-оцінки стану фізичного здоров'я (за основними його показниками) дітей молодшого шкільного віку, котрі проживають у містах з різним екоантропогенним навантаженням Волинської області. В результаті дослідження встановлено, що в усіх обстежуваних 6-річного віку поточний рівень фізичного здоров'я відповідав середньому. Найнижчі усереднені показники ФЗ зафіксовано у Луцьку, найвищі у Шацьку в усіх обстежуваних. Дівчата-шестирічки характеризувалися вищими значеннями рівня ФЗ (у Луцьку, Маневичах – достовірно вищими). Найнижча частка осіб зі зниженим показником рівня ФЗ зустрічалась у м. Луцьк; найвища – у дівчат Любомля та хлопців Шацька. Серед 7-річок найвищим показником поточного рівня ФЗ характеризувались хлопці Шацька та Луцька та дівчата Ковеля. Дівчата 7-ми років характеризувалися рівнем ФЗ, що відповідав вище середнього. Вищою часткою осіб з покращеними показниками ФЗ (вище середнього, високим) характеризувались дівчата Ковеля (56%) та хлопці Луцька. Статеві відмінності щодо рівня ФЗ залежали від віку

обстежуваних: в шестирічок за оцінкою поточного рівня ФЗ переважають дівчата, серед семирічок – хлопці.

Ключові слова: антропометричні показники, фізіометричні показники, фізичне здоров'я, молодший шкільний вік, антропогенне навантаження.

Здоров'я дітей є інтегральним показником цивілізованості держави, що відображає соціально-економічне становище суспільства [1, 3, 6]. На сучасному етапі суспільстві продовжує зростати екоантропогенне навантаження на людину, різко знизилась рухова активність дітей та дорослих, зростає захворюваність населення, шаленими темпами збільшується потік інформації, яку діти та дорослі отримують. У сучасних умовах рівень здоров'я дітей має особливо важливе значення, оскільки саме від стану здоров'я підрастаючого покоління залежить розвиток країни у майбутньому. Комплексне оцінювання стану здоров'я дитини є інтегрованим показником впливу на її організм як позитивних, так і негативних чинників. Внаслідок вікової незрілості захисних та пристосувальних механізмів, інтенсивності обмінних процесів, структурних та функціональних характеристик діти молодшого шкільного віку є надзвичайно вразливою групою населення щодо впливу комплексу найрізноманітніших чинників [4, 6, 7]. Тому, одним із актуальних завдань медико-біологічних досліджень є кількісна оцінка індивідуального здоров'я дітей шкільного віку. Аналіз наукових джерел з проблеми вивчення дозволяє припустити, що наразі немає чітких рекомендацій з комплексної оцінки рівня фізичного здоров'я молодших школярів. Це зумовлює пошук обґрунтування критеріїв діагностики фізичного здоров'я.

Комплексне вивчення фізичного розвитку дітей, які проживають у Волинській області, востаннє проводилось усередині 80-их років. Протягом наступних кількох десятків років набули істотних змін соціальні, економічні, екологічні та гігієнічні умови життя дошкільнят та школярів [5, 9]. Сучасні регіональні критеріальні нормативи і стандарти для оцінки фізичного здоров'я школярів в Україні розроблені для багатьох областей, зокрема у Київській, Львівській, Луганській, Сумській [3, 5, 8]. Проте для Волинської області такі нормативи та стандарти не розроблені. Тому, дослідження показників морфологічного та функціонального розвитку школярів слід вважати надзвичайно важливими науково-практичними завданнями, що ураховують нагальні потреби закладів охорони здоров'я у проведенні адекватної оцінки стану здоров'я дитячого населення Волинської області.

Мета роботи: провести порівняльний аналіз оцінки стану фізичного здоров'я (за основними його показниками) дітей молодшого шкільного віку, котрі проживають у містах Волинської області з різним екоантропогенним навантаженням.

Дослідження проводилися на 1200 обстежуваних молодшого шкільного віку (6–7 років). Усі обстежувані чоловічої та жіночої статей, праворукі, здорові за даними соматичного та психоневрологічного обстеження. Дослідження проводили з урахуванням існуючих біомедичних норм.

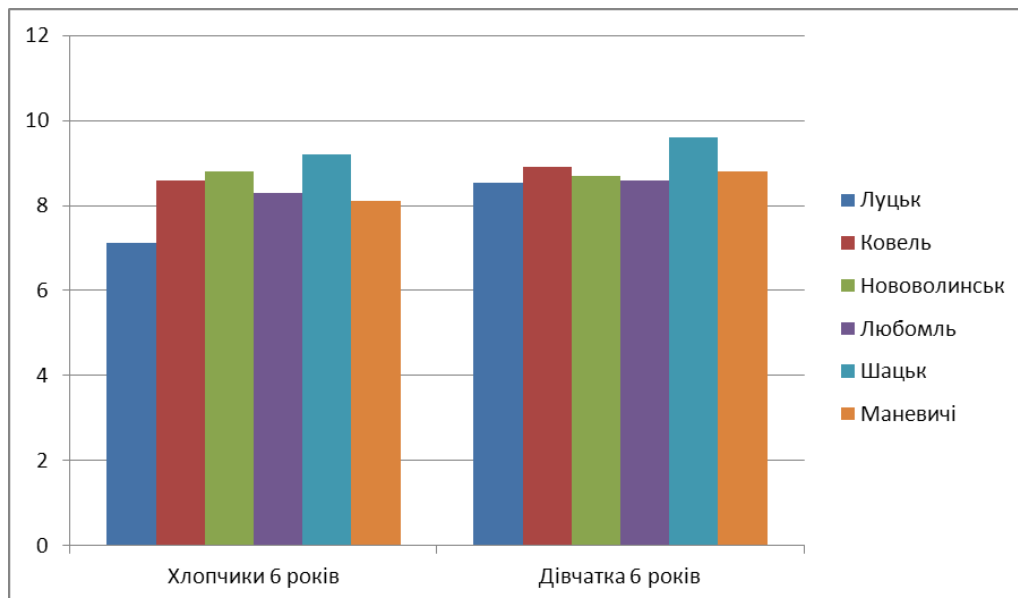
Для вивчення експрес-оцінки фізичного здоров'я (ФЗ) молодших школярів використано результати одночасно проведених відповідних досліджень у шести містах Волинської області, враховуючи рівень екоантропогенного навантаження: високий рівень – Луцьк, Ковель, середній рівень – Нововолинськ, Маневичі, низький рівень – Любомль, Шацьк. Відповідно до цього усіх обстежуваних розділяли на територіальні групи, враховуючи вік (по 100 осіб 6-ти та 7-ми років) та стать (по 50 осіб хлопчиків та дівчаток).

Для оцінки рівня ФЗ дітей використовували загальноприйнятну методику експрес-оцінки фізичного здоров'я (Апанасенко, 2000), що включала визначення антропометричних (ріст (см), масу тіла (гк)) та фізіометричних (силу м'язів руки (кг), життєву ємність легень (ЖЄЛ, мл), артеріальний тиск (АТ, мм рт. ст.), частоту серцевих скорочень у стані спокою та дозованого фізичного навантаження (ЧСС, уд./хв.) показників та їх індексів (життєвий, силовий, масо-ростовий індекси; індекс Руффе, індекс Робінсона) [2]. Поточ-

ний рівень стану ФЗ визначали за рекомендованою сумарною оцінкою визначених індексів, враховуючи стать обстежуваних.

При обробці отриманих даних використовувались методи варіаційної статистики з оцінкою t -критерія Стьюдента з визначенням середнього значення показника (M), величини середньої похибки ($\pm m$), критерію достовірності Стьюдента (t). Різницю між двома середніми величинами вважали достовірною при значеннях $p \leq 0,05$.

Здійснюючи порівняльний аналіз оцінки поточного рівня ФЗ обстежуваних молодшого шкільного віку, котрі проживають у різних містах Волинської області, нами встановлено такі особливості. В усіх обстежуваних 6-річного віку поточний рівень ФЗ відповідав середньому та певною мірою мав територіальні та статеві відмінності. Так у хлопців рівень ФЗ коливався від $7,13 \pm 0,12$ ум. од. (Луцьк) до $9,2 \pm 0,78$ ум. од. (Шацьк). Дівчата характеризувалися подібною тенденцією: найнижчі усереднені показники ФЗ зафіксовано у Луцьку ($8,54 \pm 0,14$ ум. од.), найвищі – у Шацьку ($9,6 \pm 1,12$ ум. од.) (рис.1.). Як правило, дівчата-шестирічки характеризувалися вищими значеннями рівня ФЗ (у Луцьку, Маневичах – достовірно вищими); дана особливість не стосувалась обстежуваних Нововолинська.

Рисуюнок 1 – Показники оцінки ФЗ шестирічок Волинської області

В результаті нашого дослідження встановлено, що найнижча частка осіб зі зниженим показником рівня ФЗ, що відповідав нижче середнього та низькому, зустрічалась у м. Луцьк для всіх шестирічок; найвища – для дівчаток м. Любомль, для хлопців – м. Шацьк. Цікавим є і розподіл щодо покращених показників поточного рівня ФЗ: хлопці, котрі проживають у Луцьку, Ковелі та Шацьку в більшій мірі характеризувалися високим (від 4 до 8% випадків) та вище середнього (від 16 до 26% випадків) рівнями ФЗ. Серед дівчат в межах 14% зустрічались обстежувані з високим рівнем ФЗ (Любомль, Шацьк, Маневичі); вище середнього рівня – від 20% до 34% обстежуваних Любомля, Ковеля та Луцька. Серед нововолинських шестирічок не виявлено осіб з рівнем ФЗ, що відповідає високому.

Для обстежуваних 7-річного віку характерними були наступні закономірності. Найвищим показником поточного рівня ФЗ характеризувалися хлопці Шацька ($9,7 \pm 1,02$ ум. од.) та Луцька ($9,6 \pm 0,16$ ум. од.), дівчата – м. Ковеля ($11,3 \pm 1,04$ ум. од.) (рис. 2.). Найнижчими – ковельські хлопці та луцькі дівчата. Загалом, серед усіх обстежуваних нашого дослідження лише дівчата 7-ро років характеризувалися рівнем ФЗ, що відповідав вище середнього.

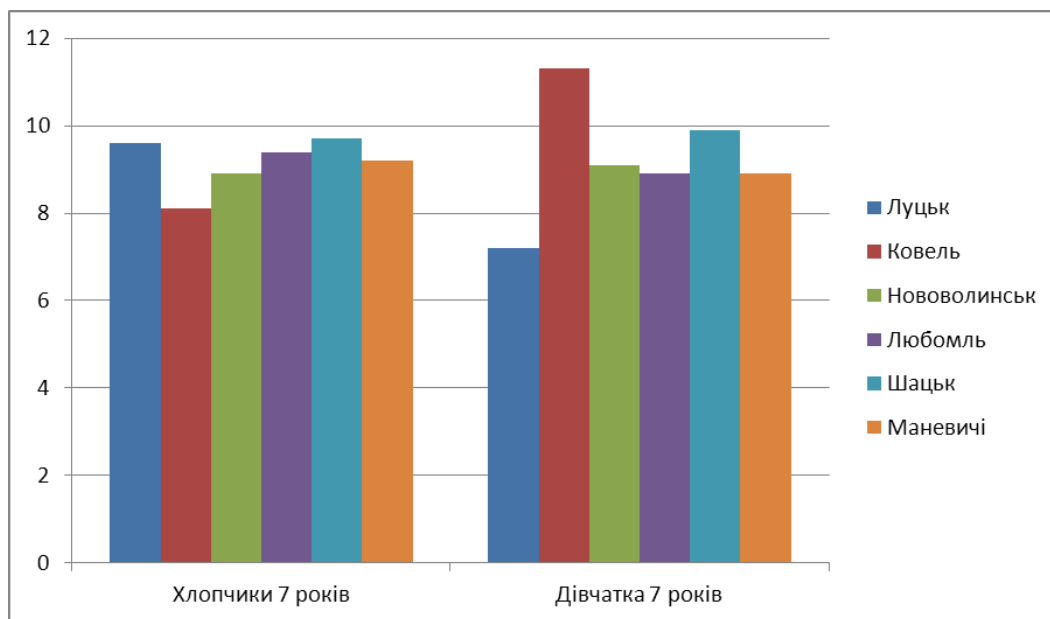

Рисунок 2 – Показники оцінки рівня ФЗ семирічок Волинської області

В результаті нашого дослідження також встановлено, що серед семирічок вищою часткою осіб з покращеними показниками ФЗ (вище середнього, високим) характеризувались дівчата Ковеля (56%) та хлопці Луцька. Зниженими показниками рівня ФЗ характеризувались хлопці Ковеля (12%) та дівчата Нововолинська та Любомля (12%). Нами зафіксовано і статеві відмінності щодо рівня ФЗ, які залежать від віку обстежуваних: в шестирічок за оцінкою поточного рівня ФЗ переважають дівчата, серед семирічок – хлопці. Дана особливість може свідчити, що дівчата–шестирічки менш чутливі до факторів навколишнього середовища та краще перенесуть критичний період розвитку [8, 9].

Загальновідомо, що фізичне здоров'я відображає функціонування дитячого організму, що характеризується його врівноваженістю із зовнішнім середовищем та відсутністю будь-яких виражених хворобливих змін. Вивчення особливостей фізичного здоров'я дітей у мінливих соціально-економічних умовах є ключовою проблемою охорони здоров'я на сучасному етапі. Виявлення певних зрушень у ФЗ дитячого організму має велике прогностичне значення, так як зарахуно цього можна розробити та впровадити уже на донологічному етапі програми профілактики, корекції та оздоровлення дитячого населення. Показники поточного рівня ФР дітей визначаються певними специфічними особливостями відповідно до комплексу місцевих умов проживання (клімато-географічних, екологічних, соціальних, промислових, етнічних тощо). Слід зазначити, що пролонговані дослідження змін показників фізичного розвитку та ФЗ дітей та підлітків дозволяють одержати об'єктивні відомості для проведення комплексної профілактичної роботи у шкільних та дошкільних закладах [5, 6, 9].

Показники ФЗ дуже лабільні, тому для прогнозування і профілактики можливих відхилень важливим є отримання інформації про сучасний рівень і зміни ФЗ дітей та розробка регіональних критеріальних нормативів і стандартів для оцінки фізичного розвитку та рівня ФЗ школярів.

Висновки:

1. В обстежуваних 6-річного віку поточний рівень фізичного здоров'я відповідав середньому. Найнижчі усереднені показники ФЗ зафіксовано у Луцьку, найвищі у Шацьку. Дівчата–шестирічки характеризувались вищими значеннями рівня ФЗ (у Луцьку, Маневичах – достовірно вищими). Найнижча частка осіб зі зниженим показником рівня ФЗ зустрічалась у м. Луцьк; найвища – у дівчат Любомля та хлопців Шацька.

2. Серед 7-річок найвищим показником поточного рівня ФЗ характеризувались хлопці Шацька та Луцька та дівчата Ковеля. Дівчата 7-ми років характеризувались рів-

нем ФЗ, що відповідав вище середнього. Вищою часткою осіб з покращеними показниками ФЗ (вище середнього, високим) характеризувались дівчата Ковеля (56%) та хлопці Луцька.

3. Статеві відмінності щодо рівня ФЗ залежали від віку обстежуваних: в шестирічок за оцінкою поточного рівня ФЗ переважають дівчата, серед семирічок – хлопці.

Література:

1. Антипкін Ю. Г. Стан здоров'я дітей в умовах дії різних екологічних чинників / Ю. Г. Антипкін // Мистецтво лікування. – 2005. – № 2 (18). – С. 16–24.

2. Апанасенко Г.Л. Інформативність різних методів оцінки рівня здоров'я дітей і підлітків/ Г. Л. Апанасенко, Ю. В. Бушуєв, Л. М. Волгіна, М. В. Морозов // Стратегія формування здорового способу життя. Матеріали конф. – К., 2000. – С.152–155.

3. Добрянська О. В. Експрес-оцінка рівня здоров'я школярів, що проживають в різних екологічних умовах / О. В. Добрянська, Т. П. Сидоренко / Гігієна населених місць: зб. наук. праць. –К., –2008. – Вип. 51. – С. 409–414.

4. Москвяк Н. В. Основні тенденції у фізичному розвитку дітей молодшого шкільного віку м. Львова / Н. В. Москвяк // Довкілля та здоров'я. – 2014. – № 3. – С. 19–23.

5. Осадчук З. В. Стан здоров'я дітей, які проживають у різних за екологічною характеристикою регіонах України / Осадчук З. В. // Перинатологія та педіатрія. – 2000. – № 2. – С. 25–27.

6. Полька Н. С. Проблеми збереження довкілля і здоров'я нації у матеріалах XV з'їзду гігієністів України / Н. С. Полька, В. І. Федоренко, В. А. Пластунов // Довкілля та здоров'я. – 2013. – № 2. – С. 68–80.

7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Волинської області за 2015 рік. – Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації, – 2015. – 179 с. Електронний ресурс. Режим доступу: www.menr.gov.ua/dopovidi/regionalni.

8. Федоренко В. І. Територіальні особливості фізичного розвитку школярів / В. І. Федоренко, Л. М. Кіцула // Довкілля та здоров'я. 2015. – № 2. – С. 14–18.

9. Chen A. Motor skills matter to physical activity – At least for children / Ang Chen // Journal of Sport and Health Science. – 2013. – vol. 2. – pp. 58–59.